

УДК: 504.54(07)

**ДИСТАНЦІЙНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МОДУЛЬ «ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО»: СТРУКТУРА,
ПРИЗНАЧЕННЯ, ЗМІСТ**

І.В.Кравцова

***Анотація.** У статті розглянуто питання актуальності дистанційного навчання в сучасній Україні; представлено дистанційний навчальний модуль з дисципліни «Ландшафтознавство».*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, дистанційний навчальний модуль, ландшафтознавство.*

***Аннотация.** В статье раскрыт вопрос актуальности дистанционного обучения в современном образовании Украины; представлен разработанный и используемый в учебном процессе Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины дистанционный учебный модуль «Ландшафтоведение».*

***Ключевые слова:** дистанционное обучение, дистанционный учебный модуль, ландшафтоведение.*

***Summary.** The question of urgency of the distance education in today's educational environment of Ukraine was considered in the article. Developed and implemented in the educational process Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychina distance learning module of the subject "Landscape studies" was presented.*

***Key words:** distance education; distance learning module; Landscape studies.*

Актуальність теми дослідження. Дистанційна форма навчання багатьма спеціалістами називається домінантою освітньої системи ХХІ століття. Сьогодні на ній зосереджена особлива увага всього освітнього середовища України як на рівні вищих навчальних закладів, так і професійно-технічних коледжів, загальноосвітніх навчальних закладів тощо. Актуальність дистанційного навчання зумовлюється багатьма факторами. ХХІ століття – це століття інформатизованого, технологізованого середовища, розвиток якого відбувається прискореними темпами. Сучасний етап функціонування людської цивілізації варто розглядати як інформаційно-телекомунікаційний. Створена суцільна, глобальна сфера спілкування, поширення інформації та знань. Виходячи з того, що професійні знання старіють дуже швидко, необхідним стає їх постійне вдосконалення. Дистанційна форма навчання створює можливість організації системи безперервної освіти, загального обміну інформацією, незалежно від часових і просторових поясів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі дистанційного навчання присвячена велика кількість наукових праць, в яких розкриваються питання сутності дистанційного навчання, переваги, недоліки, перспективи, форми роботи, практичний досвід упровадження відповідних технологій тощо. Зокрема, теоретичні основи підготовки вчителя до реалізації суб'єкт-суб'єктних освітніх технологій у дистанційній освіті розглянуто в працях Т.А.Головятенка, О.Ю.Іванової, В.В.Кравцова, М.Є.Пітанової, Н.І.Рижової, Д.В.Коновалова. Щодо експериментальних досліджень системи дистанційної освіти, їхні результати представлено в працях Н.О.Андрущенко, В.В.Батколіної, О.В.Галустяна, А.В.Конишевої, І.А.Кречетова, І.Р.Кузнєцова, А.В.Тимофєєва, О.В.Мірзабекової, А.В.Хохлова, Д.Н.Монахова, А.Б.Нікітіна, М.Ю.Осіпова, М.І.Пальчука, І.Н.Розенберга, Б.Р.Самі, Є.Ю.Сімакової та ін.

Мета статті: описати призначення, структуру та зміст дистанційного навчального модуля «Ландшафтознавство».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в українській освітній політиці та практиці спостерігається досить стійка тенденція переходу як вищої, так і загальної освіти на застосування в навчальному процесі вільного програмного забезпечення, використання альтернативних операційних систем, і, як наслідок, – диференціація програмних платформ, що використовуються навчальним закладом. Сьогодні актуальною є така вимога до навчальних програмних продуктів, як кроссплатформеність – властивість, що означає мобільність програмного забезпечення.

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає (викладачів, визначних постатей у певних галузях науки, політиків), до тих, хто навчається (студентів чи слухачів) [5]. Дистанційне навчання є однією з форм здобуття неперервної освіти, яка покликана реалізувати права людини на освіту та одержання інформації [2]. Це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається, в основному, за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [7]. Це різновид навчання, що базується на принципах відкритої освіти, відповідно до яких учасники навчально-виховного процесу здійснюють, переважно, індивідуалізовану навчально-виховну взаємодію як асинхронно, так і синхронно в часі, переважно й принципово використовуючи електронні транспортні системи доставки засобів навчання та інших інформаційних об'єктів, медіа-навчальні засоби та інформаційно-комунікативні технології.

Відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.040104 Географія; 6.040102 Біологія; спеціалізація: організація краєзнавчо-туристичної роботи за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» навчальна дисципліна «Ландшафтознавство» викладається студентам на третьому курсі навчання (6 семестр). Мета навчальної дисципліни – сформувати в студентів-географів розуміння того, що ландшафтознавство є самостійною складовою частиною загальної фізичної географії, яка вивчає ландшафтні комплекси різного ієрархічного рівня та їхні морфологічні одиниці. Таке вивчення дає цілісне уявлення про природу як середовище життя та діяльності людини [3]. Студенти-географи повинні розуміти, що лише комплексні знання про складні взаємозв'язки та взаємообумовленість природних факторів та компонентів є важливою основою для розуміння процесів і явищ, які мають місце в ландшафтних комплексах.

Предмет вивчення – ландшафтні комплекси планети Земля різного рівня організації.

Завдання навчальної дисципліни – сформувати в студентів знання про ландшафтні комплекси різного рівня організації, їхню будову; прийняті системи класифікацій ландшафтів, особливості функціонування, динаміки та розвитку ландшафтів.

Основні знання, які формує курс: при вивченні навчальної дисципліни «Ландшафтознавство» студент повинен розуміти поняття «ландшафт» як географічну, історичну, локальну категорію, знати

будову ландшафту, розроблені системи класифікації натуральних і антропогенних ландшафтів, особливості функціонування, динаміки та розвитку ландшафтних комплексів.

Уміння, які формує курс: користуватися картографічними джерелами знань; складати ландшафтні карти; виділяти та описувати елементи ландшафтної структури території, виконувати моделювання; робити ландшафтний прогноз.

Відповідно до навчального плану загальна кількість годин, які відводяться на вивчення цієї навчальної дисципліни, становить 108 годин, що складає 3 кредити системи ECTS. На денній формі навчання на аудиторну роботу відведено 52 години (16 годин – лекцій; 36 годин – лабораторних робіт), а на самостійну роботу – 56 годин, які включають питання на самостійне опрацювання, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо. На заочній формі навчання на аудиторну роботу відведено лише 8 годин із 108 годин. При чому 4 години – це лекційні заняття, і 4 години пропонується на виконання лабораторних робіт. Тому на заочній формі навчання напряму підготовки 6.040104 Географія; 6.040102 Біологія введення дистанційного навчального модуля «Ландшафтознавства» є особливо актуальним.

Навчальний матеріал дисципліни сформований у вигляді інтерактивного комплексу, а також у формі цифрового освітнього ресурсу «Ландшафтознавство» на платформі Moodle системи керування навчанням Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (<http://www.dls.udpu.org.ua>), яка дає право вільного доступу до розміщених на платформі матеріалів. У організації навчального процесу природничо-географічного факультету Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини використана інформаційна платформа Moodle, модульне об'єктно-орієнтоване навчальне середовище, що створює умови для формування кросплатформеності навчального ресурсу.

Згідно з вимогами до системи дистанційного навчання ця платформа володіє такими можливостями [4]: дозволяє розміщувати в ній навчально-методичний комплекс, його компоненти та елементи; підтримує можливість групової роботи; автоматично тестує того, хто навчається; навчальний курс повинен мати глосарій; система підтримує можливість використання навчального плану: кожен студент користується тими курсами, які передбачені навчальним планом підготовки за ОКР «бакалавр», «спеціаліст» або «магістр»; кожен викладач працює тільки із тими курсами, на яких він викладає; система створює індивідуальне портфоліо: показує досягнення студента, недоліки в освоєнні навчального курсу, своєчасно попереджує про наявність академічної заборгованості тощо; є зворотній зв'язок зі студентами.

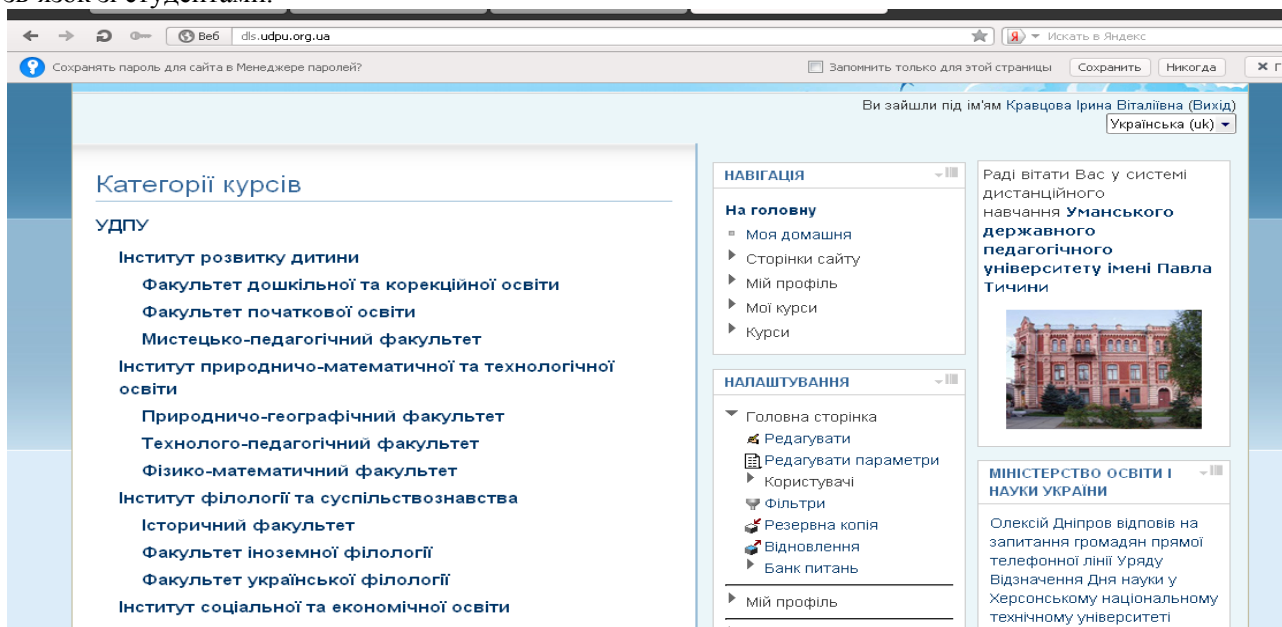

Рис. 1. Головна сторінка інформаційної платформи Moodle Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

На рисунках 2 і 3 показані робочі вікна інформаційного платформи з відповідними рубриками за напрямами підготовки та спеціальностями природничо-географічного факультету. Анотація до навчального модуля «Ландшафтознавство» представлена на рисунку 2. На рисунку 3 показана структура дистанційного навчального модуля, розміщеного на платформі.

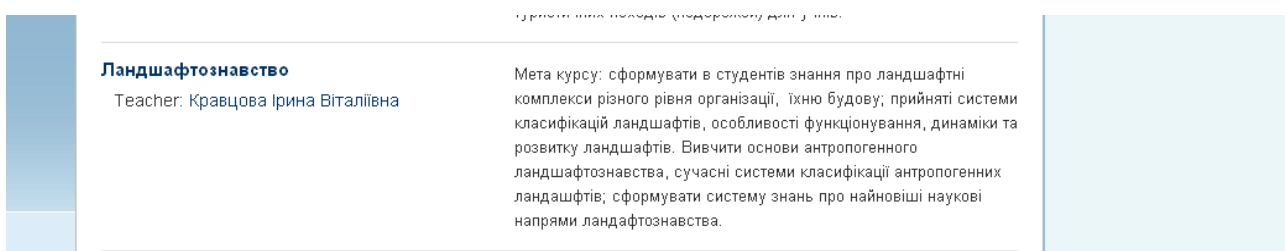

Рис. 2. Анотація до навчального модуля «Ландшафтознавство»

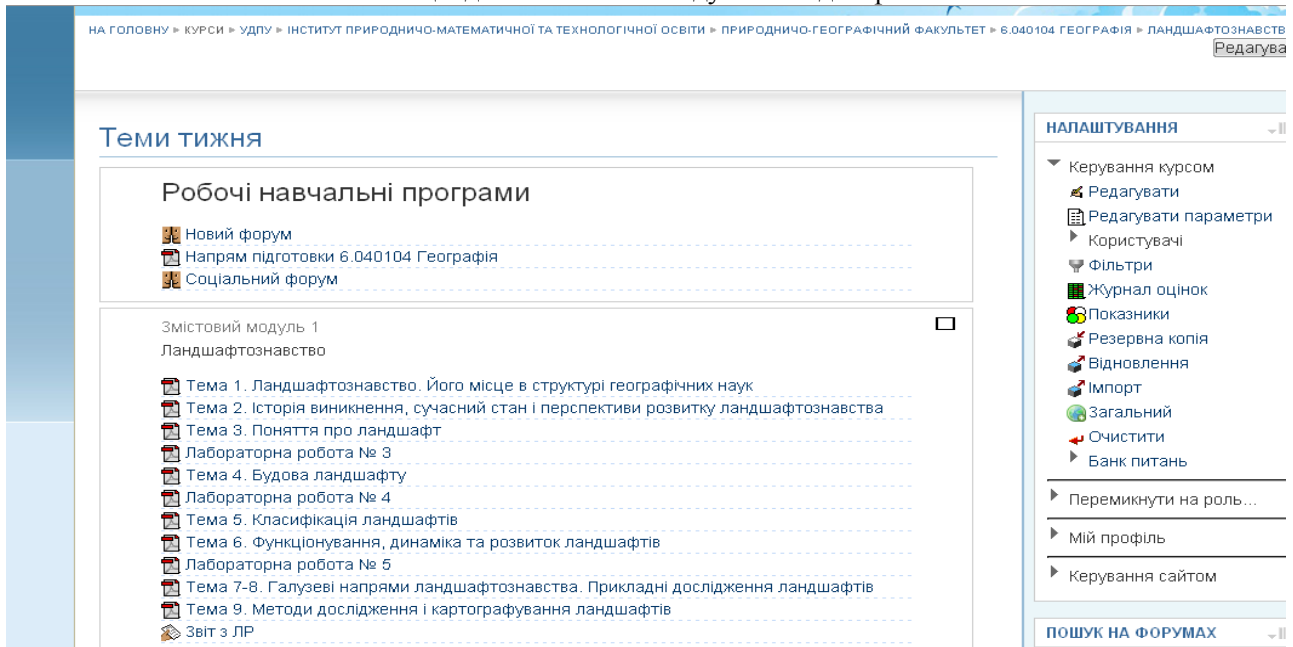

Рис 3. Структура дистанційного навчального модуля «Ландшафтознавство»

У структурі навчального модуля «Ландшафтознавство» виокремлені такі змістові модулі. Модуль 0. Робочі навчальні програми. Мета модуля – дати студентам поняття про структуру навчальної дисципліни, навантаження курсу, розподіл годин; ознайомити із переліком тем, лабораторних робіт, завданнями, винесеними на самостійне опрацювання, особливостями виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Модуль 1 включає в себе змістовий модуль 1 «Ландшафтознавство». Мета змістового модуля: сформувати в студентів міцну систему знань про ландшафтознавство, методологічний апарат дисципліни, внутрішню будову ландшафту, функціонування, динаміку та розвиток ландшафтних комплексів різних рівнів організації. Цей модуль складається із переліку тем, винесених на опрацювання, 5 лабораторних робіт, а також звітів про виконання завдань лабораторного заняття. З метою формування міцної системи знань, практичних умінь та навичок передбачено виконання таких лабораторних робіт: «Фізико-географічна характеристика території. Алгоритм складання»; «Фізико-географічна характеристика регіональних ландшафтних комплексів»; «Географічна оболонка Землі»; «Внутрішня будова ландшафту. Функціонування, динаміка та розвиток ландшафтів»; «Польові дослідження й картографування ландшафтних комплексів».

Модуль 2 включає змістовий модуль 2 «Прикладне ландшафтознавство». Мета модуля – сформувати у студентів систему знань про прикладні ландшафтознавчі дослідження, практичне застосування одержаних знань на практиці; розвивати практичні уміння та навички роботи з картографічними творами, виконання ландшафтних профілів та ландшафтного прогнозування. У структурі модуля розкриваються 4 навчальні теми й студенти виконують 4 лабораторні роботи: «Складання ландшафтної карти території дослідження» (№ 6-7); «Антропогенні селитебні ландшафти» (№ 8-9).

Модуль 3 – це перелік тем, винесених на самостійне опрацювання; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо. У структурі навчального модуля представлені завантаженими документами в інформаційну платформу у форматі PDF.

Модуль 4 – це тести, розроблені на інформаційній платформі. Також, варто зауважити, що через систему навчання Moodle здійснюється ще індивідуально-консультативна робота зі студентами у формі консультацій, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль. Вона проводиться за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій,

перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль і т. д (робота виконується в *on-line* режимі).

Висновки. На основі поданої вище інформації можемо дійти висновку, що дистанційні навчальні модулі, створені на інформаційній платформі Moodle, формують додаткові освітні ресурси, які забезпечують реалізацію широкого спектру навчальних завдань. В загальному вигляді дистанційний навчальний модуль складається із робочої програми, теоретичного блоку, лабораторних робіт, звітів, завдань для самостійного виконання та підсумкового контролю.

Таким чином, дистанційний навчальний модуль із навчальної дисципліни «Ландшафтознавство» на інформаційній платформі *Moodle* формує додатковий освітній ресурс, який забезпечує виконання освітніх завдань із зазначеної дисципліни.

Література

1. Иванова О.Ю. Дискуссионные методы в дистанционном обучении психологов / О.Ю. Иванова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 3. – С. 30-41.
2. Лозова В.І. Хрестоматія з педагогіки вищої школи : навчальний посібник / В.І. Лозова, А.В. Троцько, О.М. Іонова, С.Т. Золотухіна ; за заг.ред. В.І. Лозової. – Харків : Віровець А.П. «Апостроф», 2011. – 408 с.
3. Навчальні програми з фундаментальних і спеціальних географічних дисциплін / Укладач О.В. Тімець. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2010. – 256 с.
4. Осипов М.Ю. Сравнительная характеристика систем дистанционного обучения: Moodle и Efront / М.Ю. Осипов // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 3. – С. 5-11.
5. http://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання
6. <http://www.dls.udpu.org.ua>
7. http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/